

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ “ขณ — ขณะ, ช่วงเวลา”

คำว่า **ขณ** เป็นคำภาษาบาลี อ่านออกเสียงตามภาษาที่ว่า ขะ - นะ เขียนเป็นไทยได้ว่า **ขณะ** (อ่านในภาษาไทยว่า ขะ - หนะ) แปลว่า ช่วงเวลา ในที่นี้จะขอเสนอในความหมายว่า **ช่วงเวลา** ที่เป็นช่วงเวลาที่ประเสริฐ คือช่วงเวลาที่ได้ฟังพระธรรมเข้าใจความจริงตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ไม่ควรล่วงเลยขณะที่มีค่าอย่างนี้ ตามข้อความจากพระสูตรตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย อัฏฐกนิบาต อักขณสูตร ว่า

“ชนเหล่าใดเกิดในมนุษย์โลกแล้ว เมื่อพระตถาคตทรงประกาศสัทธรรม ไม่เข้าถึง ขณะ ชนเหล่านั้นชื่อว่า ล่วงขณะ, ชนเป็นอันมาก กล่าวเวลาที่เสียไปว่า กระทำอันตรายแก่ตน, พระตถาคตเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ในกาลบางครั้งบางคราว **การที่พระตถาคตเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก ๑ การได้กำเนิดเป็นมนุษย์ ๑ การแสดงสัทธรรม ๑ ที่จะพร้อมกันเข้าได้ หาได้ยากในโลก** ชนผู้ใคร่ประโยชน์ จึงควรพยายามในกาลดังกล่าวมานั้น ที่ตนพอจะรู้ จะเข้าใจสัทธรรมได้ ขณะอย่า ล่วงเลยท่านทั้งหลายไปเสีย เพราะบุคคลที่ปล่อยเวลาให้ล่วงไป พากันยึดยึดในนรก ย่อมเศร้าโศก”

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงนั้น ละเอียด ลึกซึ้ง ยากที่จะรู้ได้ เป็นธรรมเฉพาะบุคคลผู้เป็นบัณฑิตมีปัญญาเท่านั้นถึงจะรู้ได้ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมื่อพระองค์ทรงตรัสรู้ใหม่ๆ หลังจากที่ทรงเสวยวิมุตติสุข (สุขอันเกิดจากความหลุดพ้นจากกิเลส) ณ บริเวณโพธิมณฑล เป็นเวลา ๗ สัปดาห์แล้ว พระองค์ทรงมีพระดำริว่าสัตว์โลกมากไปด้วยกิเลส ไม่สามารถจะเข้าใจพระธรรมที่พระองค์ทรงแสดงได้ เพราะพระธรรมที่พระองค์ทรงตรัสรู้ ลึกซึ้ง ละเอียด ยากที่จะรู้ได้ จึงไม่ทรง น้อมพระทัยที่จะแสดงพระธรรมแก่สัตว์โลก ท้าวสหัมบดีพรหมทราบพระดำริของพระองค์ คิดว่าโลกจะพินาศอย่างมาก หากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่แสดงพระธรรม จึงกราบทูลอาราธนา (เชื้อเชิญ) ให้พระองค์แสดงพระธรรม โดยให้เหตุผลว่า ผู้ที่มีปัญญาสะสมมาที่จะตรัสรู้มีอยู่ ขอพระองค์โปรด ทรงแสดงพระธรรมแก่เขา พระองค์จึงทรงรับอาราธนาที่จะทรงแสดงธรรมแก่อกุลแก่สัตว์โลก ซึ่งก็มีบุคคลผู้ที่รู้แจ้งอริยสัจธรรมดับกิเลสถึงความเป็นพระอริยบุคคลชั้นต่างๆ มากมายอย่างนับไม่ถ้วน ทั้งมนุษย์ เทวดา และพรหม จากพระมหากรุณาที่พระองค์ทรงอนุเคราะห์ด้วยการแสดงพระธรรม ให้เข้าใจตามความเป็นจริง หรือถ้ายังไม่รู้แจ้งอริยสัจธรรม ก็สะสมปัญญาเป็นที่พึ่งต่อไป ในภายหน้า

ควรที่จะได้พิจารณาว่า โอกาสที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ เป็นเรื่องยาก การได้ฟังพระธรรม ก็เป็นเรื่องยาก ประการที่สำคัญที่สุดคือ **การที่พระพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลก การแสดงพระสัทธรรม และบุคคลคนนั้นได้เกิดมาเป็นมนุษย์** ทั้ง ๓ ประการนี้จะพร้อมกันเข้าได้ เป็นไปได้ยากมาก

บุคคลบางคน ชาตินี้ได้เกิดมาเป็นมนุษย์แล้ว ไม่สนใจที่จะฟังพระธรรม บอกว่าชาตินี้พักไว้ก่อน ชาตินี้หน้าถึงจะไปฟังพระธรรมที่เทวสภาชื่อสุธรรมาบนสวรรค์ จากเทวดาผู้เป็นพระอริยบุคคล ถ้าคิดอย่างนี้ ก็เป็นผู้ประมาทแล้ว เพราะไม่มีใครสามารถรู้ได้ว่าเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วจะไปเกิดในภูมิใด ซึ่งเป็นไปตามกรรม อาจจะไปเกิดเป็นสัตว์นรกก็ได้ เกิดเป็นเปรตก็ได้ เกิดเป็นอสุรกายก็ได้ เกิดเป็นสัตว์ดิรัจฉานก็ได้ เมื่ออกุศลกรรมให้ผล ถ้าไปเกิดในอบายภูมิแล้ว ย่อมหมดโอกาสที่จะได้ฟังพระธรรม หมดโอกาสที่จะเจริญกุศลอย่างที่มีมนุษย์จะกระทำได้ หรือถ้าได้เกิดในสวรรค์จริงๆ เป็นเทวดา เพราะกุศลกรรมให้ผล เมื่อมีการแสดงพระธรรมที่เทวสภาชื่อสุธรรมา โดยเทวดาที่เป็นพระอริยบุคคล แล้วจะไปฟังหรือไม่ก็ไม่สามารถจะรับประกันได้ อาจจะเพเลิดเพลิน ดิตข้องยินดี พอใจในทิพยสมบัติที่ตนได้รับ จนลืมฟังพระธรรมก็เป็นได้ ซึ่งทำให้ไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่ได้สะสมปัญญา ทำให้เป็นผู้เห็นห่างจากพระธรรมเช่นเดียวกัน

เพราะฉะนั้น ขณะนี้ทุกคนได้เกิดมาเป็นมนุษย์ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จอุบัติขึ้นในโลกแล้ว อีกทั้งยังเป็นกาลสมัยที่พระสัทธรรมยังดำรงอยู่ ควรอย่างยิ่งที่จะได้ฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาทันที น้อมรับพระธรรม ด้วยศรัทธาที่เห็นประโยชน์ โดยไม่ต้องรอ เพราะเหตุว่าชีวิตนี้สั้นมาก โอกาสที่จะเข้าใจพระธรรมในชาตินี้เหลือไม่มากเลย ไม่รู้จะสิ้นสุดลงเมื่อใด ต้องเป็นผู้ไม่ประมาทในชีวิตและไม่ประมาทในการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา เพื่อความเข้าใจเห็นถูกต้องไป ประโยชน์สูงสุดในชาตินี้ที่เกิดมาเป็นมนุษย์แล้วมีอันจะต้องตาย เป็นธรรมดา อยู่ที่มีการมีโอกาสได้ฟังและเข้าใจพระธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ซึ่งเป็นขณะที่มีค่า ขณะที่ประเสริฐอย่างยิ่งสำหรับชีวิต.

0